

Türk Eğitim Sisteminin Sorunlarının Teşhisinde Yapılan Bazı Hatalar: Yanlış Veriler, Faydasız Mukayeseler ve Bağlamsız Doğrular

Some false determinations about the problems of Turkish education system: False derivations, useless comparisons and context-free facts

Menderes Coşkun

Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Eğitim Fakültesi Dekanı, Isparta

Özet

Türk eğitim sisteminin sorunlarının çözümünü, sadece eğitim bilimcilerle bırakmak doğru değildir. Eğitim bilimciler bir dersin öğrenciye nasıl daha iyi anlatabileceği üzerinde yoğunlaşırlar. Türk eğitim sisteminin sorunu, öğrencilere nasıl daha fazla bilgi öğretilbileceği sorunu değildir. Türk eğitim sisteminde kurgu ve müfredat sorunu vardır. Müfredatın belirlenmesi ayrı, müfredattaki bilgilerin öğrencilere nasıl öğretilbileceği ayrı bir husustur. İyi bir mühendis, iyi bir Ortadoğu siyaseti uzmanının hangi eğitimi alması gerektiği konusu, eğitim bilimcilerin işi değildir. Bir bilim dalı, ders veya uzmanlık alanıyla ilgili müfredat doğru belirlendiği zaman, eğitim bilimcilerin önerileri ve bulguları faydalı olur.

Anahtar sözcükler: Eğitim, eğitim bilimci, mukayese, seçmeli ders, Türk eğitim sistemi, veri.

Türkiye’de 1990’lı yıllardan sonra sayıları hızla artan eğitim bilimciler, Batılı bilim adamları tarafından üretilen tanım, terim ve metotları Türkçeye aktarmaya çalışmaktadırlar. Aktarılan bu bilgilerin derslere ne kadar yansıtıldığı, öğrenci ve öğretmenlerin hayatlarına ne kadar olumlu katkıda bulunduğu hususu iyice tartışılmalıdır. Bu yazının konusu ise Batıdan aktarılan pedagojik bilgi ve metotların derslere yansıtılması durumunda bile Türk eğitim sisteminin temel sorunlarının çözülemeyeceği hususunu vurgulamaktır. Zira pedagojik bilgi ve yaklaşımlar, ancak müfredat

Abstract

It is not correct to leave the solution of the problems of Turkish educational system to only educational scientists. Educational scientists focus on how to teach a lesson to students best. The problem of Turkish educational system is not how to teach more subjects to students. In Turkish education system, there are structure and curriculum problems. There is a difference between how to form curriculum and how to teach curriculum. It is not the business of educational scientists to decide which lessons an engineer or a researcher of Middle East politics has to take. When curriculum or educational structure is defined correctly then educational scientists could reach and propose useful findings.

Key words: Comparison, derivation, data, education, education scientist, elective lesson, Turkish educational system.

doğru olduğu zaman faydalı olur. Eğer eğitim sisteminin misyon ve kurgusu yanlış ise eğitim bilimciler işlerini doğru yap-salar bile, asıl sorunun çözümüne katkı sağlayamayabilirler.

Bütün dünyada, eğitim bilimciler; öğrenci, öğretim elemanı, mezun gibi eğitim-öğretimin paydaşlarından bilgi toplarlar ve bazı makalelerini bu tür bilgiler üzerine bina ederler. Türkiye’de de eğitim bilimcilerin bu tür çalışmalar yapmaları normaldir. Meselâ Asım Arı, bir makalesinde, öğretim üyelerinin sorunlarını anket yoluyla tespit etmeye çalışmıştır. 2006 yılında 469 öğretim üyesine uygulanan bu ankete göre, öğretim üyele-

İletişim / Correspondence:

Prof. Dr. Menderes Coşkun
Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-
Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi,
Eğitim Fakültesi Dekanı, Isparta
Tel: +90 535 246 51 73
e-posta: mencoskun@yahoo.com

Yükseköğretim Dergisi 2012;2(3):121-126. © 2012 Deomed

Geliş tarihi / Received: Mayıs / May 2, 2012; Kabul tarihi / Accepted: Eylül / September 12, 2012;

Online yayın tarihi / Published online: Şubat / February 23, 2013

Çevrimiçi erişim / Online available at: www.yuksekogretim.org • doi:10.2399/yod.12.021 • Karekod / QR code:

ri, maaşlarının düşüklüğünden, akademik yükselme kriterlerinin zorluğundan, haftalık ders yüklerinin fazlalığından vs. şikâyet etmişlerdir (Arı 2007, s. 66). Gedikoğlu'nun yaptığı bir çalışmaya göre, Türk eğitim sisteminin sorunları arasında, okullaşma oranının düşüklüğü, buna mukabil nüfusun yani eğitime talebin yüksekliği; eğitime ayrılan bütçenin yetersizliği, sınıfların kalabalıklığı vs. vardır (Gedikoğlu 1985; Arı 2007, s. 66). Bu tür teşhis ve teklifler, ancak hedef, kurgu ve müfredatı doğru olarak belirlenmiş bir eğitim sistemi için önemli ve anlamlıdır. Nitekim bu sorunlar çözüldünce, öğretim üyeleri ve öğrenciler, her bakımdan daha huzurlu bir ortamda ders işleyecekler ve sonuçta “daha bilgili” öğrenciler yetişecektir. Fakat bu bilgili öğrenciler, ülkemizi bilimsel ve teknolojik üretimde uluslararası rekabette hazır hâle getiremeyeceklerdir. Bize göre mevcut müfredattaki bütün bilgileri öğrencilere eksiksiz öğretmek, Türk eğitim sisteminin asıl sorununu, yani “uluslararası nitelikte üretici” yetiştirme sorununu çözemez. Eğer çözüldü, Türkiye'nin en iyi liselerinden ve en iyi üniversitelerinden mezun olan on binlerce kimyager, mühendis, sanayici vs., ülkemizi ileri teknoloji gerektiren ürünlerin alıcısı, kullanıcısı, pazarlayıcısı veya mahalli bir taklitçisi olma konumundan çıkarırlardı. Zira Türkiye sadece kendi otomobilini değil, “uluslararası nitelikte” şampuanını, kremini vs. bile üretememiştir.^[1] Eğer nihai hedefimiz veya idealimiz, öğrencilere, lise ve üniversitelerin mevcut müfredatındaki bütün bilgileri eksiksiz öğretmek ise, o zaman, hedefimiz yanlış demektir. İdeal veya hedef yanlış olunca, sonucu beklemeye gerek yoktur.

Bir ülkede gelişmişlik veya gelişmemişlik, çoğunlukla belli bir alanla sınırlı kalmaz. Ülkeye hâkim olan zihniyetin izleri, askeriyeden siyasete, tarımdan sanayiye, spordan sanata, ilköğretimden yükseköğretime kadar her şeyde ve her alanda görülür. Dolayısıyla az gelişmiş ülkelerde sadece fen ve teknoloji bilimlerinde değil, sosyal bilimlerde de nitelikli eserler ortaya çıkmaz. Nitekim sosyal, siyasî, tarihî ve kültürel konularda millî tezlerimizi ve millî bakış açılarımızı oluşturabilecek ve bunları uluslar arası çevrelerde savunabilecek yeterli sayıda sosyal bilimcimiz yoktur. Bundan dolayıdır ki 19. ve 20. asırdaki (misyoner) Oryantalistlerin Türk ve İslâm tarihiyle ilgili bakış açıları, çalışma konuları, metodolojileri ve hatta terimleri, hemen hiçbir ciddi değişiklik yapılmadan devam ettirilmektedir.

Türkiye'deki üniversitelerde skolâstik ve aktarımcı bir eğitim tarzı ve yanlış bir müfredat vardır. “İyi” kabul edilen

bir üniversiteden mezun olan bir edebiyat öğrencisi ile az gelişmiş bir üniversiteden mezun olan bir edebiyat öğrencisi arasında ciddi bir nitelik farkı yoktur.^[2] Zira bu mezunlardan ikisine de Farsça, Arapça, Rusça, Fransızca, Türkmençe gibi dillerden birkaçı öğretilmez; ikisinin de akademik, özgün ve edebî yazım yetenekleri geliştirilmez; ikisi de üslup analizini, tahlil ve tenkidi bilmez. Hatta daha çarpıcı ifade etmek gerekirse, Türkiye'deki Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinden 2011 yılında mezun olan bütün Türkologlar (doktora yapmış olanlar da dahil) bir araya getirilseler, “akademik donanım” bakımından bir Hammer, Radloff, Barthold, Morthman, İlminsky, Andreas Tietze etmezler. Bu bölümlerden, Amerikalı Justin McCarthy gibi Türk milleti için millî tezler oluşturabilecek ve bu tezleri uluslararası çevrelerde sunabilecek bir bilim adamı, istisnalar dışında, çıkmaz. Nitekim McCarthy, Oryantalist bilim ve sanat adamlarının, Osmanlı Türklerini bütün dünyaya ahlâksız, dinsiz ve zalim bir millet olarak göstermek, böylece onların diğer milletler nezdindeki itibarını yok etmek ve sonuç olarak Osmanlıyı yıkmak veya siyaseten sömürgeleştirmek için entelektüel ve bilimsel bir sahtekârlıkla kaleme aldıkları uydurma eserleri kısmen ortaya çıkarmıştır (McCarthy, 2003). McCarthy'nin çalışmaları, bir Amerikalının kaleminden çıktığı için değil, nitelikli olduğu için tesirlidir. Türkiye'de orijinal çalışma konusu arayan binlerce Tarih ve Edebiyat mezunu, McCarthy'nin ifşa ettiği bu çok önemli bilgileri ortaya çıkartmamıştır. Çünkü çıkartacak donanım ve imkâna sahip değildirler.

Eğer Türk eğitim sistemi, kendi başına, uluslararası nitelikte araştırmacı, sanayici, müteşebbis, mühendis, futbolcu, sanatçı, senarist vs. yetiştiremiyorsa, bunun sebebi, asla ırksal farklılıklar, aşağılık psikolojisi^[3] vs. değildir; ortaöğretim ve yükseköğretimdeki müfredatın doğru ve bütüncül bir şekilde kurgulanmamış olmasıdır. John Carroll'un görüşlerinden yararlanarak “tam öğrenme” kuram ve modelini geliştiren Benjamin Bloom'a göre, uygun öğrenme şartları veya ortamı oluşturulduğu zaman, herkes, diğer insanların öğrendiği hemen her şeyi öğrenebilir (*bkz.* Senemoğlu, 1987). Türk üniversitelerinde hakiki bilim adamlarının yetişmesini sağlayacak “iklim” ve “ortam” oluşturulduğu zaman, Türk tarih ve edebiyatıyla ilgili ikinci sınıf çalışmalar, yerini, milletin ve insanlığın ilgiyle takip edeceği orijinal ve faydalı çalışmalara terk edecektir.

[1] Uluslararası müşterisi olmayan bir teknolojik ürün, bilimsel bir başarı değil, bilimsel bir israftır.

[2] Üstünlükler ve farklılıklar, çoğunlukla üniversitelere göre değil, bireysel özelliklere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla yeni üniversitelerin açılmasına itiraz etmeye gerek yoktur, bunun yerine üniversitelerin büyük ölçüde misyonsuzluğuna ve işlevsizliğine itiraz etmek gerekmektedir.

[3] Aşağılık psikolojisi, bir sonuçtur, ancak bu psikoloji, zamanla başarıyı engelleyen bir sebep hâline dönüşebilir. Hammer ve Tietze gibi Avusturyalı Türkologların donanımlarını ve kendilerine yüklenen misyonlar doğrultusunda yaptıkları yorucu çalışmaları küçümsemek, aşağılık psikolojisi kadar tehlikelidir. Kendilerini Hammer kadar donanımlı görenlerin, onun yaklaşık 150 yıl önce Osmanlılarla ilgili olarak söylediklerini tenkit edememesi, onun Türk tarihiyle ilgili olarak çizdiği çerçevenin dışına çıkamaması, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur.

Yanlış Veriler Üzerine Hüküm Bina Etmek: Osmanlı Türkçesi Örneği

Kurgusu veya müfredatı yanlış olan bir eğitim sisteminde, eğitim bilimciler sorun teşhisinde çoğunlukla yanılırlar. Zira her teşhis, belli bilgiler üzerine bina edilir. Bilgi, teşhisin ham maddesi veya hamurudur. Hamur sorunluysa ustanın yeteneği işe yaramaz. Yani, doğru teşhis için doğru veri gereklidir. Meselâ Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencilerine yapılan anketlerde “Osmanlı Türkçesi” derisiyle ilgili olarak “Bu dersin hayatta size faydalı olabileceğini düşünüyor musunuz?” gibi sorular yer almaktadır. Bu sorulara Türk Edebiyatı öğrencisi çoğunlukla olumsuz cevap vermektedir. Zira birçok öğrenci bu derste kendisine sunulan bilgileri (sıfat-ı müşebbehe, ism-i tafdil, masdarlar vs.) sınavda başarılı olmak hatırına veya diğer psikolojik ve pedagojik amillerle öğrenmektedir ve sonra unutmaya terk etmektedir.

Türk Türkoloji öğrencisi, sevdiği ve saydığı atalarının dilini ve edebiyatını öğrenmeye direnirken, Batılı Türkoloji öğrencisi, sevmediği Osmanlı Türklerinin dili olan Osmanlı Türkçesini, Arapça ve Farsçayı öğrenmek için gayret sarf etmektedir ve bu dersleri ilgiyle ve azimle takip etmektedir. Yabancı öğrencilerin Arapça, Farsça ve Osmanlı Türkçesini öğrenmek için gösterdikleri azmi ve dürüstlüğü; ırk, medeniyet, karakter, kuşak, zekâ vs. gibi sebeplerle izaha kalkışmak, tamamen yanlıştır. Sorun, ırkta veya medeniyette değildir, sorun Türk Türkoloji öğrencilerini Arapça, Farsça, Fransızca, Çince, Kazakça, Osmanlı Türkçesi, hat, aruz (elbette bunlardan bazıları) vs. öğrenmeye ikna, teşvik ve icbar edemeyen eğitim sistemindedir. Zira her öğrenci içinde bulunduğu ortamın kendisine kazandırdığı bakış açısına göre davranır. Türk öğrencilere göre, Osmanlı Türkçesi dersi büyük ölçüde akademisyen olacaklar için gereklidir ve kendilerinin çoğunlukla akademisyen olma ümitleri yoktur. Akademisyen olmayacakların, yani ekseriyetin, bu bilgilerin “kısm-ı azam”ını ortaokul ve lisedeki derslerde kullanmayacakları kesindir. Bu durumda anketten bu dersle ilgili olumsuz sonuçların çıkması tabiidir. Öğrenciler, mezun olduktan sonra hangi mesleği yapacaklarını bile bilmemektedirler. Böyle bir psikolojiyle yapılan eğitim, Batıda da Doğuda da sıkıntıdan ve hilekârlıktan başka bir sonuç doğurmaz. Her şey olabilmeye dönük bir eğitim alanlar, haddizatında hiçbir şey olamazlar. Batılı Türkoloji öğrencileri, Arapça ve Farsçayı iyi seviyede öğrenmek için gayret sarf etmekte, hocalarını kendilerine daha fazla bilgi öğretmeye zorlamaktadırlar; çünkü bu bilgileri, meslek hayatlarında, milletlerinin uzun vadeli hedefleri doğrultusunda askeri, siyasi ve akademik gerekçelerle aktif olarak kullanacaklarından emindirlir. Bilgileri kadar meslek hayatlarında başarılı olacaklarını ve başarıları kadar da maaş alacaklarını bilmektedirler. Yani,

“ülke/şirket/grup/ideoloji menfaati - maaş”; “maaş - nitelikli iş”; “nitelikli iş - donanım”; “donanım - eğitim müfredatı” münasebeti bütüncül bir bakış açısıyla kurgulanmıştır. Bu kurguda insan psikolojisi azami ölçüde dikkate alınmıştır.

Doğrunun Sloganlaşması

Dünyadaki hem en iyi hem de en kötü üniversitelerin tanıtım sayfalarında aşağı yukarı aynı hedefler, aynı misyon ve vizyonlar yer almaktadır. Doğuda da Batıda da üniversitelerin beyan ettikleri hedefler, misyon ve vizyonlar aynı olmasına rağmen, mezunlar (çıkıtlar) arasında ciddi farklılıklar vardır. Yani gelişmemiş ülkelerin üniversiteleri, masa başında alıntı maharetiyle, misyon ve vizyon sahibi olmaktadır. İfade edilen misyon ve vizyonlar, her ne kadar içselleştirilse de, haddizatında sloganiktir ve işlevsizdir.

Türk eğitim sistemi üzerinde fikir beyan eden hemen herkes (öğretim üyesi, öğretmen, sivil toplum örgütleri), ezberci eğitim sistemini eleştirmekte; uygulamalı, üretimci, faydacı, rekabetçi, birey merkezli, modern, özgürlükçü bir eğitim sistemi önermektedir. Ancak bu öneriler, çoğu kere, ayrıntısı ve nasıl uygulanacağı bilinmeyen, faydasız ve sloganı doğrular hâlinde tekrarlanmaktadır. Zira öneri sahiplerinin çoğunun somut, tutarlı ve tatbik edilebilir çözüm teklifleri yoktur.

Yapılandırmacı veya buluş yoluyla öğretme gibi modern öğretim metotları, herkesin konuştuğu, anlattığı, birbirine tavsiye ettiği fakat kimsenin derslerinde hakkıyla uygulayamadığı bir konudur. On yıllardır kitap, makale ve bildirimlerde sıkça kullanılan bu bilgilerin, derslere, öğrenci ve öğretmenlerin hayatlarına hemen hiçbir olumlu katkısı olmamıştır. Eğitim bilimcilerin girdikleri dersler de dâhil ortaöğretim ve yüksek öğretimde ezberci ve skolâstik eğitim tarzı devam etmektedir. Eğer hemen her öğretmen adayının ezberlediği pedagojik bilgiler, derslere yansıtılabilsen, şimdiye kadar Türk eğitim sisteminin bazı pedagojik sorunları çözülmüş olurdu. Ancak sorun, sadece pedagojik değildir.

Seçmeli Dersler: Doğru Fikir, Yanlış Uygulama

Şekil aktarımı kolay ve göz alıcıdır; düşünme ve analiz gerektirmez. Ancak kolaylığı kadar işlevsizdir de. Meselâ Batıda da Doğuda da öğrencilerin disiplinler arası çalışması ve bu bağlamda seçmeli dersler alması tavsiye edilir. Bilindiği gibi, seçmeli dersler, öğrencilere, istedikleri eğitimi alabilme imkânı sağlar. Bologna kriterleri de seçmeli derslerin sayısının artırılmasını istemektedir. Dolayısıyla hem Batıda hem bizde seçmeli dersler vardır. Görünüşte fark yok gibidir, ancak özde/zihniyette ciddi farklılıklar vardır.

Batıda bir öğrencinin alacağı seçmeli dersler belli bir hedef ve mantık çerçevesinde, danışmanın yardımıyla belirle-

nir. Karacaoğlu ve Çabuk, İngiliz eğitim sistemindeki seçmeli derslerle ilgili şu önemli bilgileri verir: “Zorunlu eğitim sonrası öğrenim gören gençler için İngiltere eğitim sisteminde zorunlu dersler bulunmamaktadır. Öğrenciler, kendi istekleri ve okulların veya ileri eğitim kurumlarının aradıkları niteliklere göre çalışacakları alanları ve dersleri seçerler.” (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002). Bu bağlamda bir sosyal bilimler öğrencisi, lisans eğitiminde müstakbel mesleği veya uzmanlık alanıyla doğrudan ilgili olan dersleri seçmelidir. Meselâ üslûp konusunda çalışacak bir öğrenci istatistik, matematik ve bilgisayarın “belirli” derslerini seçmelidir (bkz. Coşkun, 2010b). Bu öğrencinin temel matematik veya bilgisayar derslerini almasına gerek yoktur. Zira istatistik veya bilgisayarla ilgili bilgiler adeta sınırsızdır ve daima yenilenmektedir. İstatistikle ilgili her bilgi, üslûp çalışacak öğrencinin işine yaramaz. Yani bilinçli bir seçim gereklidir. Bilginin çoğaldığı ve daima yenilendiği günümüzde öğrenciyi ancak doğru seçimler ve doğru sentezler başarıya ulaştırır. Artık herkesin her şeyi öğrenmesi mümkün değildir, gerekli de değildir.

Yine Batıda, Fransa’nın Cezayir siyaseti konusunda uzmanlaşmayı düşünen bir öğrenci, lisansta “birinci sınıf”tan itibaren Arapça ve Fransızca’yı seçer. Bu, mantıksal zorunlu bir seçimdir. Lisans eğitiminin sonunda, öğrenci, söz konusu iki dilde yazı yazabilecek duruma gelir ve mesleğinin gerektirdiği metodolojik bilgileri öğrenmiş olur. Gelişmemiş ülkelerde ise öncelikle kendisine böyle bir özel uzmanlık alanı belirlemiş öğrenci bulmak zordur. Zira eğitim sistemi, öğrencileri belli konularda uzmanlaşmaya yönlendirmemektedir. Gelişmemiş ülkelerde bir siyaset bilimi öğrencisi, tabii olduğu hâkim zihniyetin dışına çıkarak, Fransa’nın Cezayir siyaseti konusunda uzmanlaşmak istese, bu öğrenci üniversitede ne Arapça, ne Fransızca öğrenebilir, ne de araştırmacılık yeteneklerini geliştirebilir. Bunun yerine, öğretim üyelerinin alıntılardan oluşan eksik ve klişe ders notlarını saygıyla hıfzeder; bir çeşit kutsiyet atfedilen bu derme-çatma bilgileri ezberleyince mesleğini yapabileceğine inanır, ezberlediği bilimsel ıstılahlarla üst seviyeden konuşmasını ve yazmasını öğrenir.^[4] Batılı araştırmacıya gelince o, tanıtmak ve aktarmak için değil üretmek için bilgi öğrenir; kullanmayacağı, kendine ait yeni bir üretime dönüştüremeyeceği bilgiyi öğrenmek istemez. Bu, onların Doğulu araştırmacıya göre daha az bilgi öğrendikleri anlamına gelmez. Üretim bilgisi, tüketim bilgisinden daha zor elde edilir. Bundan dolayı Batılı bir profesör vaktini öğrenci gibi “çalışarak”, Doğulu bir profesör de vaktini çoğunlukla “konuşarak” geçirir.

Gelişmemiş ülkelerde seçmeli dersler, ansiklopedik ve skolâstik eğitim anlayışına uygun olarak belirlenmektedir. Hedefte, farklı konularda “bir şeyler” öğrenmek, bilgili olmak, farklı konularda konuşabilmek, başka bir bölüm hocasından ders almak, dersi yüksek notla ve kolayca geçmek vs. vardır. Bilgiden zarar gelmez, bir gün bir yerde işe yarar düşüncesi hâkimdir. Hâlbuki günümüzde ansiklopedik ve rastgele öğrenilen bilgilerle hiçbir nitelikli ürün ortaya konulamaz. Her şeyden biraz, aslında hiçbir şey demektir. Artık modern dünya, her konuda bir şeyler bilen insan tipine değil, bir konuda disiplinler arası bakış açısıyla her şeyi bilen (bir uzmanlık alanında en iyi üretimi yapabilen) kişilere ihtiyaç duymaktadır. Zira bir kişinin imkânlarının sınırlı, bilgi evreninin ise sınırsız olduğu bilinmektedir.

Sonuç olarak, bir lisan öğrencisi, öncelikle hedefini yani müstakbel ihtisas alanını belirlemelidir (“seçmeli”dir), ikinci olarak da kendisini hedefine hızlıca ulaştıracak dersleri ve öğretim üyelerini “seçmeli”dir. Bu bağlamda, öğrencilere zengin seçenekler sunan, onlara disiplinler arası yeni çalışma konuları ilham eden üniversiteler kurulmalıdır. Yeni uzmanlık alanları, donanımlı araştırmacılar, orijinal ürün ve tezler, ancak böyle üniversitelerde ortaya çıkabilir.

Mukayeseli Çalışmaların Sonuç Üretememesi

Bir ülkenin eğitim sistemiyle ilgili doğru hükümler verebilmek için farklı eğitim sistemlerinin çıktuları (ürünleri, mezunları) mukayese edilmelidir. Bir şeyin ne kadar doğru olduğu, mukayese ve muhakeme yoluyla anlaşılır. Mahallî bir üretici, bilim adamı, sporcu vs., kendi değerini, ancak uluslararası arenada, piyasada veya olimpiyatlarda anlayabilir. Mukayeseli bakıştan mahrum olan birçok öğretim elemanı, kendi alanlarının eğitimiyle ilgili bir husus üzerinde hüküm verirken, evrensel doğruyu bilmemektedir. Bunun yerine kendi mahallî tecrübeleriyle elde ettikleri doğruları kriter olarak kullanmaktadırlar. Kendi doğruları da, mukayesenin imbiğinden geçmediği için, çoğunlukla yanlıştır. Yanlış bir zeminde elde edilen bilgi ve tecrübeye itibar edilmemelidir.

Türk eğitim sisteminin dünyadaki başarılı eğitim sistemleriyle mukayese edildiği, emek mahsulü makale ve kitaplar vardır. Çoğunlukla rakamlar ve sathi tanımlar üzerine bina edilmiş olan bu çalışmaların çok azı, sonuç ve ufuk üretebilecek durumdadır. Hemen hepsi doğru bilgiler içermektedir. Ancak ayrıntısı bilinmeyen, özü ve mantığı kavranılmamış bilgileri sıralamanın bir anlamı yoktur. Ayrıca doğru bir sistemi

[4] Ansiklopedik ve terminolojik bilgiler, Doğulu öğrenciyi ve akademisyeni zahiren daha bilgili gösterebilir. Bu bilgiler, üretim değil tüketim bilgisidir; pazarlamacı bilgisi gibi sığ fakat akıcı ve dikkat çekicidir. Gelişmemiş ülkelerin iş adamları da çoğunlukla uluslararası firmaların pazarlayıcısı durumundadırlar. Cep telefonu, araba, yedek parça, ilaç vs. gibi ileri teknoloji gerektiren ürünleri pazarlarlar. Aktarımcılık ve pazarlamacılık, sorumluk istemeyen kolay, kârlı ve temiz bir iştir. Üstelik uluslararası firmalarla rekabet edemeyecek bir üretim yapmak da doğru değildir; zira niteliksiz ürün yalnız üreticisine değil müşterisine de zarar verir.

parça parça aktarmak, çoğunlukla çözüm üretmez. Zira her doğru parça, kendi bütünü içinde anlamlıdır ve işlevseldir. Dolayısıyla doğru bir sistemi, bir bütün olarak algılamak ve almak gerekir. Gelişmiş eğitim sistemlerinden hakkıyla yararlanabilmek için, öncelikle Türk eğitim sisteminin sorunlarının doğru bir şekilde teşhis etmek icap eder. Zira ne aradığını bilmeyen, bulduğunun kıymetini takdir edemez.

Eğitim sistemlerinin mukayesesinde, mezunların kıyaslanması çok önemlidir. Bu bağlamda Türk eğitim sisteminin yetiştirdiği akademisyenler, mühendisler, sanatçılar vs. Batılı meslektaşlarıyla kıyaslanmalıdır. Meselâ bilim adamlarının mukayesesinde onların donanımları, yayınlarının niteliği, bildikleri yabancı dillerin sayısı, uluslararası kuruluşlardan aldıkları teklifler, ülkelerinin kısa ve uzun vadeli hedeflerine yaptıkları katkılar, bilimsel çalışmalara (kütüphane ve laboratuvara) günlük ayırdıkları vakit vs. dikkate alınmalıdır. Arada çok büyük farklılıkların olduğu anlaşılacaktır. Türklerin dünyada en ileride olması gereken Türk dili ve edebiyatı alanında bile Batıda yetişen birkaç müsteşrikin iyi bir metodolojik eğitim aldıkları, vakitlerinin hemen tamamını bilimsel çalışmalara ayırdıkları, kısacası her türlü akademik donanım ve imkâna sahip oldukları anlaşılacaktır. Batıda bir Osmanlı tarih ve edebiyatı araştırmacısı, bilimsel çalışmalarına başlamadan önce Arapça, Farsça ve Osmanlı nesrini iyice öğrenmeye çalışır. Bu kişilerin Farsça, Arapça ve Türkçeyi tam öğrenmeleri mümkün değildir. Ancak bu eksik dil bilgilerine rağmen, Eski Türk Edebiyatı, Fars veya Arap edebiyatı hakkında nitelikli eserler kaleme alabilmektedirler. Türk Türkologlar ise transkripsiyon, terkip ve aktarım gibi basit akademik donanımlarla tez ve eserlerini hazırlamaktadırlar. Aktarım ve terkip yoluyla hazırlanan bir tez veya kitap, eğer bir değer taşıyorsa, bu değer asla hazırlayana ait değildir, çevirisi yapılan esere ve müellife aittir. Yayınevleri ve okuyucular, terkipçi (dokümantasyoncu) ve aktarımcı Türk Türkologlara değil, Türkçeyi bile doğru dürüst öğrenmeden Türk kültürüyle ilgili tenkidi değerlendirmelere cüret eden yabancı Türkologlara değer vermektedirler. Bu vahametinin sorumlusu, şahıslar değildir, şahısları kendi kalıbında şekillendiren sistemdir.

Bağlamsız Doğrular veya Bütüncül Düşünememek

Dünyadaki başarılı eğitim sistemlerini hakkıyla bilmek, eğitim sistemimizdeki sorunları çözmek için yeterli değildir. Zira sorunları çözmek için, eğitim sistemiyle *bütünlük oluştur*ran, onu destekleyen unsurları, eğitimin paydaşlarını da düzenlemek gerekmektedir. Gelişmiş bir ülkede uzun süre kalmış bir öğretim üyesi, eğitim sistemi sorunlu olan bir ülkeye gidince, bildiği doğruları tatbik edemez. Öğretim elemanları,

içinde buldukları ülkenin eğitim sistemine, yanlış da olsa, tabi olmak zorundadırlar. Zaten hâkim zihniyet, kendisine uymayan fikir ve teşebbüsleri, doğru da olsa, anlamsızlaştırır. Meselâ bir öğretim üyesi, Batıda olduğu gibi, bir derste öğrencilerden araştırmaya dayalı ciddi bilimsel bir yazı hazırlamalarını istese, bu istek herkes için sorun oluşturur. Zira ne öğrenciler böyle bir yazıyı hazırlamak için yeterli vakit ve kaynak bulabilirler, ne öğretim üyesi yüzlerce öğrencisinin yazılarını hakkıyla değerlendirebilir. Ayrıca, Doğulu bir öğrenci bir dönemde Batılı bir öğrenciden iki kat fazla sayıda ders almaktadır. Fazla ders, fazla bilgi demek değildir, yarım yamalak bilgi demektir. Bir öğrencinin, bir dönemde aldığı yedi dersin her birisinden bilimsel yazılar hazırlaması mümkün değildir. Hâl-buki Türkoloji öğrencileri, bir dönemde yedi yazı değil, sekiz dönemde (dört yılda) bir bilimsel yazı bile hazırlamadan mezun olmaktadır. Son yıl hazırladıkları tezler (!) de, çoğu ke-re yüzlerine bakılmayacak kadar basit ve ilkel olmaktadır.

Toplumun ve eğitim sisteminin desteklemediği bir doğruyu uygulamaya kalkışmak, çözüm değil sorun üretir. Ortaöğretim öğrencilerini proje yapmaya, şiir, roman, senaryo yazmaya teşvik etmek, onlardan fikri, sportif, sanatsal veya bilimsel yeteneklerini geliştirmelerini istemek, aslında onları üniversiteye giriş yarışından alıkoymak anlamına gelmektedir. Edebiyatçı olmak isteyen bir öğrenciye şiir, roman veya makale yazma becerisi kazandırmak, birkaç yabancı dili öğretmek, öğrenci için tehlikeli olabilir. Zira bu bilgiler, hem üniversiteye giriş sınavlarında hem de lisans eğitiminde öğrenciyi başarılı kılmaz. Ortadoğu siyaseti veya Eski Türk Edebiyatı alanında çalışacak birisinden Farsça ve Arapça bilgisi değil de iyi bir “ALES” notunun istenmesi, içler acısı gerçekleri olan “bilimsel” bir tavidir. Burada “edebiyat” bölümü için söylenenler, hemen anabilim dalları için geçerlidir.

İyi bir sosyal bilimcinin uzmanlık alanıyla ilgili birkaç yabancı dili bilmesi şarttır. Meselâ Fransızca ve İngilizce bilmeyen bir araştırmacının Yeni Türk Edebiyatı alanında; Farsça ve Arapça bilmeyen bir araştırmacının da Eski Türk Edebiyatı alanında akademisyen olması doğru değildir. Bunlar, en yalın doğrulardır. Ancak bu doğruları Türkiye’de tatbik etmek, zor ve risklidir. Zira Türkiye’de bir öğrenci Arapça, Farsça, Fransızca, Rusça bilgisiyle, lisans, yüksek lisans, doktora ve ALES sınavlarında başarılı olamaz. Bir öğrencinin üniversiteyi veya yüksek lisansı kazanabilmesi için, ezberlemesi gereken binlerce ansiklopedik bilgi vardır. Maalesef Orta Doğuda ve Ortaçağda bir meslek sahibi olmak isteyen her öğrencinin, bir hafıza/eğitim işkencesi yaşaması şarttır. Öğrenci, gece gündüz, cumartesi, pazar çalışarak ezberlediği bilgileri, sınavlardan sonra unutmaya terk etmektedir. Zira ihtiyaç hissettiği zaman bu bilgileri öğretecek kadar öğrenebileceğini bilmek-

tedir. Birinci basamak diyebileceğimiz ansiklopedik ve terminolojik bilgilerle, bir konu hakkında bilimsel yazılar kaleme alınabilir; fakat bu tür bilgilerle orijinal bir tez veya ürün ortaya çıkartılamaz. Nitelikte rekabetin iyice arttığı günümüzde herhangi bir uzmanlık alanında uluslar arası birikime katkı sağlayabilmek için, ikinci veya üçüncü basamak bilgiye değil, belki yedinci basamak bilgi, donanım ve emeğe ihtiyaç vardır.

Türk halkı, bugün, yabancıların sadece teknolojik ürünlerini değil, kurgularına ve hayallerine (yani filmlerine) bile muhtaçtır. Gönlü yabancı ülkelerden çizgi film satın alınmasına razı olmayan bir öğrenci, bütün vaktini senaristlik yeteneğini geliştirmeye sarf etse, iyi bir senarist olsa, onun bu çaba ve yeteneğinin lise ve fakültelerde bir karşılığı olmayacaktır. Bu bilgi ve yetenek onu üniversite sınavlarında hatta edebiyat derslerinde bile başarılı kılmayacaktır. Türkiye'deki başarılı senaristler, başarılarını eğitim sistemine veya edebiyat fakültelerine borçlu değildirler. Zira lisedeki edebiyat derslerinde ve üniversitedeki edebiyat bölümlerinde, öğrencilerin ifade güçleri, edebi ve kurgusal metin oluşturma yetenekleri geliştirilmemektedir. Mevcut edebiyat öğretmenleri ve öğretim üyeleri öğrencilerin bu yeteneklerini geliştirebilecek bilgi ve malzemeye sahip değildirler. Çünkü alınmayan bir eğitim, verilemez. Sanki bütün öğrenciler, edebiyat tarihçisi veya dilbilimci (bilim adamı) olacakları gibi, milyonlarca öğrenciye, dilbilgisi ve edebiyat terimleri ezberletilmektedir. Fakat bu öğrencilerden hemen hiçbirisi, dünya çapında bir dilbilimci olamamaktadır. Zira bu bilgiler, bilmeyenlere saygın görünse de, erbabı için oldukça basittirler. Öğrencilere “ilgili oldukları” bir alanda en zor eğitimi vererek, onları kendi alanlarının en iyileri yapmak yerine, onları daima başkalarını takip ve taklit eden ikinci veya üçüncü sınıf mühendis, sanatçı, komutan, sanayici, siyasetçi, sporcu veya bilim adamı yapmaktayız. M. A. Eckstein, Amerikan eğitim sistemindeki müfredat değişikliğiyle ilgili olarak şu bilgileri verir: “19. yüzyılın sonundaki ilerici hareket, müfredatın yenileştirilmesini sağlamış ve böylece eğitim, bütün öğrencilerin entelektüel, sosyal, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına yönelen ve bireyselliği öne çıkaran bir içerik kazanmıştır.” (Eckstein, 1993, s. 27).

Sonuç

Sonuç olarak, eğitim sisteminin ıslahıyla ilgili olarak yapılması gereken hususları kısaca şöyle özetleyebiliriz: Öncelikle

ülkemizin ve dünyanın kısa ve uzun vadeli ihtiyaçları doğrultusunda eğitim politikaları belirlenmelidir. Hangi alanlarda, hangi özelliklere sahip uzman ve araştırmacıların yetiştirilmesi gerektiği hususu ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmalıdır. Meselâ İslâm ve Türk büyükleri adına uydurulmuş dini ve tarihi eserleri; hat, kâğıt ve mürekkep tahlilleriyle keşfedebilecek dış tenkit uzmanlarına ihtiyacımız vardır.^[5] Meselâ “uluslararası nitelikte” yerli şampuan, araba ve cep telefonuna ihtiyacımız vardır. Meselâ Pakistan, Endonezya, Japonya, Rus, İran, Çin, İsrail, Arap ülkeleri vs. ile siyasi, ticari ve askeri ilişkilerimizi geliştirecek ve şekillendirecek, dil bilen uzmanlara, siyasetçilere, komutanlara, gazetecilere, turizmcilere ihtiyacımız vardır. Bütün bu ihtiyaçlar çerçevesinde milli eğitim politikaları belirlenmelidir. Millet'in ve meclisin onayından geçmesi gereken bu politikalara göre, ortaöğretim ve yüksek öğretim, bir bütün olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Her bilim dalı veya meslek grubu, dünya çapında uzman ve otorite yetiştirmeye dönük olarak kendi müfredatını, eğitim tarzını, misyonunu ve vizyonunu; alanıyla ilgili ihtiyaç duyulan uzman tipini ve sayısını belirlemelidir. Sonra bu çalışmalar, eğitim politikalarını belirleyen heyete sunulmalıdır. Söz konusu heyet, milletine sadık ve Türk eğitim sisteminin sorunlarını bir bütün olarak algıladığını ispat etmiş insanlardan oluşmalıdır. Zira eğitim sisteminin sorunlarını doğru teşhis etmeden veya ezbere doğrularla çözmeye çalışanlar, şimdiye kadar başarılı olamamışlardır.

Kaynaklar

- Arı, A. (2007). Üniversite öğretim elemanlarının sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 65-74.
- Coşkun, M. (2010b). Üslup çalışmaları üzerine, *Nesrin İnşası: Düz yazıda Dil, Üslup ve Türler (Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları V)* (s. 72-83), İstanbul: Turkuaz.
- Eckstein, M. A. (1993). ABD’de eğitim sistemi (Çev. T. Çoban). *Eğitim ve Toplum*, 1993 Kış, 23-28.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 66-80.
- Karacaoğlu, Ö. C. ve Çabuk, B. (2002). İngiltere ve Türkiye eğitim sistemlerinin karşılaştırılması. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156:
- McCarthy, J. (2003). İngiliz propagandası, Wellington Evi ve Türkler (Çev. B. Keneş). *Türkler*, 13, 469-481.
- Senemoğlu, N. (1987). Tam öğrenme modeli - Yararları ve sınırlılıkları. *Eğitim ve Bilim*, 5, 11-12.

[5] Misyoner oryantalizmin muhtemelen 18. veya 19. asırda ürettiği ve tarihilik atfettiği sahte Kur'an yazmasının tetkiki veya Mevlana'ya atfedilen sahte Mesnevi cildinin incelenmesi, müstehşirliklere bırakılmamalıdır. Zira müstehşirler kendi lehrlerine olmayan bir sahteciliği göremeyebilirler. Zira görmekle istemek arasında ciddi bir münasebet vardır.